

## POSTANOWIENIE

Dnia 8 kwietnia 2014r.

Sąd Rejonowy w Oleśnicy I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: **SSR Ryszard Jaworski**

Protokolant: Katarzyna Czerniawska

Po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2014r.

przy udziale stron:

wnioskodawca: **P. D. (1)**

uczestnicy postępowania: **G. D., Z. D., E. B., P. D. (2)**

sprawy o **stwierdzenie nabycia spadku**

### **POSTANAWIA**

I. stwierdzić, że spadek po spadkodawcy którym jest:

**M. D. (1)**

- imiona rodziców spadkodawcy: M., K.

- nazwisko rodowe spadkodawcy: D.

- data śmierci spadkodawcy: 19 listopada 2011 r.

- miejsce ostatniego stałego zamieszkania spadkodawcy: M.

na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 11 czerwca 2009r. nabyli:

- syn G. D.

- wnuk P. D. (2) po **1/2** części;

**II.** wniosek P. D. (1) o zasądzenie kosztów postępowania oddalić.

Z./:

1. kal. 21 dni

2. odpis dor.:

- Urząd Skarbowy

- Starostwo Powiatowe

8 kwietnia 2014r.

I Ns 111/12

# UZASADNIENIE

Wnioskodawca P. D. (1) w dniu 16 lutego 2012 roku wniósł o otwarcie, ogłoszenie i unieważnienie testamentu oraz stwierdzenie nabycia spadku po ojcu M. D. (1), zmarłym w dniu 19 listopada 2011 roku ostatnio stale zamieszkałym w M. na ul. (...). Wnioskodawca wskazał, że spadkodawca sporządził własnoręczny testament. Podniósł jednak, iż jest on nieważny bowiem M. D. (1) cierpiał na chorobę psychiczną uniemożliwiającą świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W związku z powyższym wnioskodawca wywodził, że do kręgu osób powołanych do spadku, który jego zdaniem opiera się na ustawowym porządku dziedziczenia, należą: P. D. (1) (syn), G. D. (syn), Z. D. (żona), E. B. (córka).

Pismem z dnia 16 kwietnia 2012 roku wnioskodawca podtrzymał swoje stanowisko podnosząc nadto, że testament nie został sporządzony własnoręcznie przez spadkodawcę.

Spośród uczestników postępowania tylko E. B. przychyliła się do stanowiska wnioskodawcy.

Na rozprawie dnia 17 kwietnia 2012 roku wnioskodawca P. D. (1) i uczestnicy postępowania Z. D. oraz E. B. złożyli oświadczenia o przyjęciu spadku wprost jako spadkobiercy ustawowi. G. D. oświadczył, że przyjmuje spadek jako spadkobierca testamentowy oraz ewentualnie jako spadkobierca ustawowy.

## **Sąd ustalił następujący stan faktyczny:**

Spadkodawca M. D. (1) zmarł we W. w dniu 19 listopada 2011 roku. Ostatnio przed śmiercią stale zamieszkiwał w M..

### **Dowód :**

#### **• odpis skrócony aktu zgonu M. D. (1) - k. 8.**

W chwili śmierci spadkodawca pozostawał w związku małżeńskim z uczestniczką postępowania Z. D.. Spadkodawca miał troje dzieci: P. D. (1), G. D., E. B.. Nie miał dzieci przysposobionych i pozamałżeńskich. W skład spadku po M. D. (1) nie wchodzi gospodarstwo rolne.

### **Dowód :**

- odpis skrócony aktu zgonu M. D. (1) – k. 8;**
- odpis skrócony aktu urodzenia P. D. (1) – k. 7;**
- odpis skrócony aktu urodzenia G. D. – k. 9;**
- odpis skrócony aktu małżeństwa T. B. i E. B. – k. 10;**
- zapewnienie spadkowe wnioskodawcy – k. 76;**
- zapewnienie spadkowe uczestnika G. D. – k.78;**
- zapewnienie spadkowe uczestniczki E. B. – k.79;**
- zapewnienie spadkowe uczestniczki Z. D. – k.80;**

Przed rozprawą nikt nie składał oświadczenia co do przyjęcia bądź odrzucenia spadku i nie były zawierane umowy dotyczące dziedziczenia.

### **Dowód :**

- zapewnienie spadkowe wnioskodawcy – k. 76;**
- zapewnienie spadkowe uczestnika G. D. – k.78;**

- **zapewnienie spadkowe uczestniczki E. B. – k.79;**
- **zapewnienie spadkowe uczestniczki Z. D. – k.80;**

Spadkodawca pozostawił dwa własnoręczne testamenty z dnia 11 czerwca 2009 roku, które przekazał B. N. prowadzącej kancelarię adwokacką. Pierwszy z testamentów miał zostać przechowany do czasu śmierci M. D. (1), a drugi, w zaklejonej kopercie z napisem kopia, przekazany synowi G. D.. W obu testamentach M. D. (1) powołał do spadku swojego syna G. D. i wnuka P. D. (2) i im przeznaczył cały swój majątek.

**Dowód :**

- **kopia testamentu z dnia 11 czerwca 2009 roku – k. 62( oryginał w archiwum sądu spadku);**
- **t estament z dnia 11 czerwca 2009 roku – k.169;**
- **zeznania świadka B. N. – k. 286-287;**
- **zeznania G. D. - k. 78;**

Wskazane wyżej testamenty zostały sporządzone własnoręcznie przez spadkodawcę M. D. (1).

**Dowód:**

- **opinia biegłego sądowego – k.215-230**

W okresie kilku lat przed (...) D.był osobą trudno komunikatywną, pobudliwą. Sporządzał notatki, w których codziennym czynnościom osób go otaczających nadawał wymyślone znaczenie. Obserwował swojego sąsiada doszukując się w jego postępowaniu działań przestępczych. Określany był jako osoba podejrzliwa, kłótliwa, władcza. Pozostawał w konflikcie z córką E. B.i jej mężem T. B.. Miał problemy ze zrozumieniem działania nowoczesnych urządzeń technicznych. Jednocześnie w powyższym okresie prowadził samochód, udzielał się społecznie przy budowie kościoła w M., normalnie funkcjonował jako mąż, utrzymywał regularne stosunki z rodziną. Osoby, z którymi miał kontakt nie posiadały wiedzy na temat jego stanu psychicznego ale, poza córką E. B.oraz wnioskodawcą, nie dostrzegały objawów, które w ich ocenie sugerowałyby chorobę psychiczną w tym okresie.

We wrześniu 2011 roku M. D. (1) doznał udaru niedokrwiennego. Przebywał w (...) w R., a następnie w (...) Centrum (...). Po przebytych udarze znacznie pogorszył się jego stan psychiczny, wypowiadał treści urojeniowe, nie zachowywał się racjonalnie, był agresywny.

W czasie sporządzenia testamentu, tj. w dniu 11 czerwca 2009 roku, M. D. (1)nie znajdował się w stanie wykluczającym świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innego, chociażby przemijającego zaburzenia czynności psychicznych. Choroby somatyczne na jakie cierpiał i zażywane w tym okresie leki nie miały negatywnego wpływu na jego zdolności poznawcze.

**Dowód :**

- **zeznania wnioskodawcy P. D. (1) – k.77 ;**
- **zeznania uczestnika G. D. – k. 78;**
- **zeznania uczestniczki E. B. – k. 79-80;**
- **zeznania uczestniczki Z. D. – k. 80-81;**
- **zeznania świadka A. K. – k. 198-199;**
- **zeznania świadka K. B. – k. 199-200;**
- **zeznania uczestnika P. D. (2) –k.201;**
- **zeznania świadka B. N. – k. 286-287;**

- **zeznania świadka W. O. – k.287-288;**
- **zeznania świadka J. O. – k. 288-289;**
- **zeznania świadka G. M. –k. 289-300;**
- **zeznania świadka M. W. – k. 290;**
- **zeznania świadka D. B. – k. 290-291;**
- **opinia biegłych sądowych – k.304-308;**
- **uzupełniająca opinia biegłych sądowych– k.379-382;**
- **uzupełniająca opinia biegłych sądowych –k. 421-42**

**uzupełniająca opinia biegłych sądowych k. 500- 503**

**zeznania biegłych k. 530-532**

\*\*\*\*

Ustalając stan faktyczny w niniejszym postępowaniu Sąd uwzględnił złożone przez wnioskodawcę, uczestników i świadków zeznania. Miał przy tym jednak na uwadze, że w znacznej części dotyczą one oceny zachowania M. D. (1), a nie zaistniałych faktów. Oceny te zaś nie stanowią przedmiotu dowodu i mogą kształtować się zależnie od tego jak często świadkowie spotykali się ze spadkodawcą w różnych przedziałach czasu, czy pozostawali z nim w konflikcie, czy mają wiedzę na temat chorób psychicznych. W związku z powyższym, różnic w zeznaniach osób przesłuchiwanym w tym zakresie, co do różnych aspektów zachowania spadkodawcy, Sąd nie uznał za sprzeczności i nadał im w całości walor wiarygodności.

Sąd podzielił nadto w całości opinię sporządzoną przez biegłego psychiatrę i psychologa. Powyższa opinia wraz z opiniami uzupełniającymi a w szczególności obszerną opinią ustną w sposób jasny i kategoryczny odnosi się do możliwości świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli przez spadkodawcę. Biegli przeanalizowali cały przedstawiony im materiał w postaci zarówno zeznań świadków jak i dokumentacji medycznej. Ocenili progresję choroby i na tej podstawie wypowiedzieli się co do stanu psychicznego M. D. (1) w dniu sporządzenia testamentu.

Sąd dokonując ceny materiału dowodowego miał także na uwadze szereg wątpliwości podniesionych przez wnioskodawcę i uczestniczkę postępowania E. B. wobec wskazanej wyżej opinii. W ocenie Sądu jednak biegli w opiniach uzupełniających szeroko odnieśli się do braków i niejasności, których dotyczyły zarzuty, co pozwala uznać ich stanowisko za kompletne i niesprzeczne. Pisma procesowe wnoszone przez P. D. (1) i E. B. w pozostałym zakresie, mimo że zmierzały do wykazania wewnętrznej sprzeczności w opinii biegłych, stanowiły jednak w istocie jedynie polemikę z ich stanowiskiem oraz przedstawienie alternatywnego poglądu opartego na innych twierdzeniach oraz okolicznościach uznanych przez biegłych za nieistotne lub niereprezentatywne. W związku z powyższym Sąd uznał, że nie zaistniały żadne okoliczności mogące podważyć moc dowodową sporządzonych opinii.

Za wiarygodne Sąd uznał także pozostałe zgromadzone w sprawie dowody, w tym opinię biegłego grafologa, którą podzielił w całości, a z której to opinii wyraźnie wynika, że testament był sporządzony własnoręcznie przez spadkodawcę.

W tej sytuacji wniosek P. D. (1) o stwierdzenie nieważności testamentu nie zasługiwał na uwzględnienie, jednakże nie było także podstaw do jego merytorycznego oddalenia lub odrzucenia.

Art. 1025 § 1 k.c. stanowi bowiem, że Sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Nie budzi wątpliwości, że wnioskodawca, jako spadkobierca ustawowy należał do kręgu osób uprawnionych do złożenia powyższego wniosku.

Zgodnie natomiast z art. 670 k.p.c. w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku Sąd bada z urzędu, kto jest spadkobiercą oraz w oparciu, o jaki tytuł powołania następuje dziedziczenie, a następnie stwierdza nabycie spadku na podstawie poczynionych ustaleń.

Wskazać należy, że zgodnie z art. 926 § 2 k.c. ustawodawca daje pierwszeństwo porządkowi dziedziczenia określonej woli spadkodawcy, wyrażonej w testamencie. Spadkobiercy ustawowi dziedziczą natomiast dopiero wtedy, gdy spadkodawca w ogóle nie sporządził testamentu, sporządził testament, który okazał się nieważny lub bezskuteczny albo sporządzając testament ograniczył się do rozrządzeń, które nie stanowią powołania do spadku, a także wtedy gdy żadna z osób powołanych do spadku nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Wyniki postępowania dowodowego w niniejszej sprawie pozwalają stwierdzić, że M. D. (1) wyraził swoją ostatnią wolę w sposób spełniający wszystkie wymogi dostępnej prawem formy testamentu holograficznego o których mowa w art. 949 § 1 k.c.

Nie budzi wątpliwości, że oba sporządzone testamenty stanowią rozporządzenie całym majątkiem na wypadek śmierci jednego spadkodawcy. Sąd ustalił także w oparciu o opinię biegłego sądowego z zakresu badań pisma ręcznego, że testamenty te zostały w całości nakreślone przez spadkodawcę M. D. (1) pismem ręcznym, który je podpisał i opatrzył datą.

Obojętny dla wyników postępowania był przy tym stosunek obu sporządzonych przez M. D. (1) testamentów, bowiem nie różniły się one w swej treści. Nadto, jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, zostały one sporządzone łącznie i jeden miał, zgodnie z intencją spadkodawcy, służyć jako oryginał, a drugi stanowić kopię przekazaną synowi.

Nie było również wystarczających przesłanek do kwestionowania zdolności spadkodawcy do świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli w dacie sporządzenia testamentu, a więc uznania testamentu za nieważny na podstawie art. 945§1 k.c., co podnosili wnioskodawca i E. B..

Wskazać należy, że oświadczenie woli testatora jest świadome, jeżeli w czasie sporządzenia testamentu nie występowały zaburzenia świadomości, a testator jasno i wyraźnie zdaje sobie sprawę, że sporządza testament określonej treści. Spadkodawca działa natomiast swobodnie jeśli nie kieruje się motywami intelektualnymi lub pobudkami uczuciowymi mającymi charakter chorobliwy, nie pozostaje pod dominującym wpływem czyjejkolwiek sugestii i zachowuje wewnętrzne poczucie swobody postępowania. Podkreślić zatem należy, że ocenie podlega tylko stan i motywacja spadkodawcy z chwili składania oświadczenia woli. Nie wystarcza także samo rozpoznanie zaburzeń psychicznych, ale konieczne jest wykazanie, że znosiły one, a nie jedynie ograniczały zdolność spadkodawcy do świadomego i swobodnego podjęcia decyzji. Nie jest wreszcie nieważne nawet nieracjonalne oświadczenie woli wywołane negatywnymi emocjami, jeśli emocje te nie miały podłoża chorobowego.

W ocenie Sądu zeznania przesłuchanych w toku postępowania świadków nie dały podstaw do twierdzenia, że w dniu sporządzenia testamentów M. D. (1) nie działał z dostatecznym rozeznanie. O ile, jak już wskazano wyżej, Sąd dał wiarę wszystkim złożonym zeznaniom, to ich przydatność do wykazania w/w okoliczności jest ograniczona. Ocena stanu umysłu spadkodawcy wymaga bowiem wiedzy specjalistycznej, a oceny zawarte w złożonych zeznaniach taką wiedzą nie są poparte i stanowią wyraz jedynie subiektywnych odczuć, które wynikają z różnych doświadczeń życiowych, stopnia zażyłości ze spadkodawcą, wiedzy medycznej czy osobistego marginesu tolerancji. Złożone zeznania posłużyły jednak do ustalenia zdarzeń i sposobu zachowania M. D. (1), na których podstawie można wnioskować o jego stanie psychicznym i w którym to zakresie sąd posiłkował się sporządzoną w sprawie opinią biegłych sądowych.

Wskazać należy, że w niniejszej sprawie negatywne okoliczności związane ze stanem zdrowia psychicznego M. D. (1) przedstawione w zeznaniach świadków dotyczyły okresu po sporządzeniu testamentu lub nie były sprecyzowane co do czasu. Przede wszystkim dotyczyły zaś okresu po doznaniu przez M. D. (2) udarze niedokrwiennym. Uczestniczka Z. D. wskazała wprost, że „problemy zaczęły się od wylewu” oraz „wcześniej nie było problemów, było normalnie”.

Jedynie uczestniczka E. B. dostrzegała objawy choroby dotyczące okresu kilku lat przed śmiercią oraz wnioskodawca P. D. (1) w sposób ogólny wskazywał, że już przed wylewem jego ojciec „tracił kontakt z rzeczywistością”.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry sporządzonej wspólnie z biegłym z zakresu psychologii na okoliczność ustalenia świadomości testatora w dacie sporządzenia testamentu. Biegli przeanalizowali sposób zachowania spadkodawcy zarówno przed, jak i po sporządzeniu testamentów oraz na tej podstawie ocenili stan psychiczny spadkodawcy na przestrzeni czasu oraz jego wpływ na podejmowane decyzje. Ze sporządzonej opinii oraz opinii uzupełniających wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że - mimo późniejszych zaburzeń psychicznych - w chwili sporządzenia testamentu tj. 11 czerwca 2009 roku spadkodawca M. D. (1) nie znajdował się w stanie wykluczającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. W tym zakresie należy też szerzej odnieść się do kwestii obszerności materiału dowodowego który mógł być poddany analizie przez biegłych sądowych. Materiał ten nie był (w odniesieniu do okresu w którym nastąpiło testowanie) nadmiernie obszerny – a niewątpliwie jednym z ważnych elementów tej oceny były notatki sporządzone przez spadkodawcę. Dotyczą one tak okresu sprzed jak i po dacie testowania – i w świetle stanowisk stron - nie budziło wątpliwości ich autorstwo. Tym samym brak było podstaw do weryfikacji tej okoliczności przez biegłego grafologa – co musiało skutkować oddalenie wniosku o powołanie tego biegłego. Skoro bowiem wnioskodawca twierdził, że są to notatki spadkodawcy, a żadna ze stron temu nie przeczyła – jak też okoliczność ich uzyskania tworzyły niesprzeczną z innymi dowodami całość – uznać należało, że mają one stanowić materiał do oceny przez biegłych sądowych. Takie też zlecenie biegli otrzymali i ich opinia uwzględniała założenie, że notatki te były autorstwa spadkodawcy. Zatem odnieść się w tym miejscu należy do sformułowania użytego przez biegłych w opinii uzupełniającej z 01.03.14r. (k.500) iż „brak jest dowodów na to, że załączone do akt notatki zostały sporządzone przez M. D. (1)”. Gdyby bowiem notatki te były przez biegłych pominięte w ocenie stanu świadomości testatora – to musiało by to skutkować ponowieniem oceny z wyraźnym zleceniem uwzględnienia treści notatek jako elementu stanu faktycznego. Jednak zwrócić należy, że już kolejne zdanie za cytowanym powyżej wskazuje, że biegli notatki te uwzględnili przy ocenie świadomości testatora. Kwestia ta została wyjaśniona dodatkowo w opinii ustnej gdzie biegła w sposób stanowczy wskazała, że złożenie do akt notatki spadkodawcy były przedmiotem oceny w kontekście wydania opinii (por. zeznanie z 01.04.2013r. indeks czasu protokołu 00.06.55).

Zatem oceny wymagał kolejny złożony w sprawie wniosku dowodowym (ponowiony) o dopuszczenie dowodu z opinii innego zespołu biegłych. Wniosek ten nie został uwzględniony, gdyż sporządzona przez zespół powołany przez sąd sporządził opinię w sposób, który nie pozwala na postawienie zarzutu dowolności dokonanych ocen. Nadto biegli w opiniach uzupełniających, a dodatkowo w obszernych zeznaniach, przedstawili w sposób nad wyraz przekonywujący swoje stanowisko - także w kontekście wszystkich zarzutów zgłoszonych do opinii przez strony – dochodząc do konkluzji do stanowiska, że spadkodawca nie znajdował się w stanie wykluczającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Powyższe stanowisko sąd podzielił w całości i wobec niezastnienia także innych przesłanek nieważności wskazanych w art. 945§1 k.c. uznał, że testament spadkodawcy jest ważny.

W sporządzonym testamencie spadkodawca powołał do spadku swojego syna G. D. i wnuka P. D. (2). G. D. złożył oświadczenie o przyjęciu spadku wprost, natomiast P. D. (2) nie złożył żadnego oświadczenia w tym zakresie. Zgodnie zatem z art. 1015 § 2 k.c. brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania skutkowało przyjęciem spadku wprost.

Wymienieni wyżej spadkobiercy zostali powołani do całości spadku. Spadkodawca nie oznaczył jednak udziałów spadkobierców. W związku z powyższym Sąd dokonał wykładni testamentu zgodnie z art. 948§1 k.c. i przyjął, że G. D. i P. D. (2) zostali powołani do spadku w częściach równych. Zarówno z treści jak testamentu jak i okoliczności jego sporządzenia nie wynika bowiem, by spadkodawca chciał zróżnicować przysporzenie na rzecz któregośkolwiek ze spadkobierców.

Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że spadek po M. D. (1), zmarłym dnia 19 listopada 2011 roku we W., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 11 czerwca 2009 roku nabyli jego syn G. D. oraz wnuk P. D. (2) w udziałach po 1/2 części każdy z nich.

O kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 520§1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania norm wynikających art. 520§2 i 3 k.p.c. przewidujących możliwość innego rozłożenia kosztów jeżeli uczestnicy postępowania są w różnym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania lub ich interesy są sprzeczne. W niniejszym postępowaniu zarówno wnioskodawca jak i uczestnicy postępowania mieli interes w ustaleniu kręgu spadkobierców zmarłego i każdy z nich powinien ponieść koszty swego udziału w sprawie. Jeśli zaś chodzi o koszty przeprowadzonych dowodów zmierzających do wykazania nieważności testamentu to ich przeprowadzenie leżało jedynie w interesie wnioskodawcy i uczestniczki postępowania E. B., dlatego też wobec nieuwzględnienia ich stanowiska - nie ma podstaw do zwrotu kosztów w tym zakresie od innych uczestników postępowania. Nie zaistniały także przesłanki do stosunkowego rozdzielenia powyższym kosztów między wnioskodawcą, a E. B., bowiem ich interesy były wspólne w tym zakresie.

Z/

odp. post. wraz z uzasad. dor. pełn. wniosk. oraz ucz. E. B.

16.04.2014r.